

Бъдещето на България се нуждае от отворено минало

Аз съм първата, която признава тези проблеми: корупцията е необуздана, ситуацията в домовете за хора с умствени увреждания и сираци е неприемлива, затворите са пренаселени, расизмът и бедността са шокиращи, законодателството се нуждае от адаптиране и прилагане и т.н. Но кой може сериозно да повярва, че тези проблеми могат да бъдат решени в рамките на една година след период от 16 години, през които са ставали все по-големи и по-големи? Има, разбира се, и важни подобрения. Българската преса е възродена и учудващо независима, фасадите и пътищата са ремонтирани.

• Елс де Хрун* | 18 май, 19:57

Фотограф: Иван Кутузов

"Кога България ще влезе в Европейския съюз - през 2007 или през 2008 г.?" - един след друг българите ми задават този въпрос. Мисля, че въпросът би трябвало да бъде: "Кои са предимствата и недостатъците на отлагането?" Още една година напрежение ще бъде още година измама за населението. А напрежение за кого? Онези, които реално управляват държавата посредством парите и мощта си, не се интересуват от Брюксел. Те биха имали още една година за сенчестия си бизнес и за да засилят влиянието си върху съдии, политици и издатели. Партии като "Атака" могат да се нароят и краят на 2007 г. може да бъде началото на завръщането на тоталитаризма.

Аз съм първата, която признава тези проблеми: корупцията е необуздана, ситуацията в домовете за хора с умствени увреждания и сираци е неприемлива, затворите са пренаселени, расизмът и бедността са шокиращи, законодателството се нуждае от адаптиране и прилагане и т.н. Но кой може сериозно да повярва, че тези проблеми могат да бъдат решени в рамките на една година след период от 16 години, през които са ставали все по-големи и по-големи? Има, разбира се, и важни подобрения. Българската преса е възродена и учудващо независима, фасадите и пътищата са ремонтирани. По време на многото ми визити в България от 2002 г. насам аз бях свидетел на подобренията. Вместо една фермерите вече имаха по 12 крави, земеделието в празното Тракийско поле се разрастваше, а броят на туристите се увеличаваше. България изглеждаше по-добре, но недостатъчно. В бедните ромски гета нищо не се променяше въпреки милионите от фондовете, изпратени от Брюксел и от другаде, липсваше прозрачност как се харчат парите, законите не се прилагаха, нивото на безработицата оставаше високо, изтичането на мозъци беше драматично, а броят на поръчковите убийства се увеличаваше.

ДС само се дегизира

През 2003 г., преди още да стана член на Европейския парламент, влязох в контакт с няколко от членовете му във връзка с работата ми. На комунизма му липсваше Нюрнбергски процес. В началото на 90-те, само няколко години след "края" на комунизма, бивши ръководители на Държавна сигурност (ДС) бавно си възвръщаха мощта. Един

можеше даже да съобщи, че старите елити никога няма да си отидат. Върхът на Държавна сигурност се състоеше от приблизително 10 генерали и стотици висши офицери. Опитни, богати, владеещи чужди езици, те се заеха с приватизацията на държавната собственост - съблазнителна професия, която ги направи още по-богати. Някои основаха банки или застрахователни компании, други станаха съдии, адвокати, бизнесмени или основаха политически партии. С каквото и да се занимаваха, те винаги имаха контакти в политиката и в съда. А ако нямаха, можеха да си купят. За поне 15 години тази мафия по пътя на управлението успя да заеме мястото си без каквото и да било сериозно вмешателство отвътре или извън страната. По време на приватизацията стотици хиляди хора изгубиха работата си, включително свободно практикуващите в здравеопазването и образованието. Но понеже нямаше облекчения, нито социални планове, на тях им липсваха умения сами да се справят. И дори когато се опитваха да се организират в неправителствени организации и партии, имаше внедряване, заплахи или подкупи на високо ниво. Пари, власт, умения - всичко беше концентрирано в бившата ДС. Кой работеше за нея и кои престъпления бяха извършени? Кой например уби през 1978 г. българския дисидент, писателя Георги Марков в Лондон (убийството, известно като "Българския чадър")? Има подозрения, но никой не знае със сигурност, тъй като България е единствената страна, където архивите на специалните служби не бяха отворени. През 2001 г. докладчикът Джефри ван Орден караше българските институции да дадат допълнителна информация за убийството. А година по-рано вестник "Труд" цитира Джефри ван Орден, който каза пред "Дойче веле", че няма да гласува в подкрепа на България, ако случаят с убийството на Георги Марков не бъде приключен.

Кой уби Георги Марков?

През 2005 г. разследващият журналист и писател Христо Христов издаде книга за убийството на Марков, за която получи наградата "Черноризец Храбър" за най-добро разследване на годината. Но Христо Христов не спря дотук. През 2006 г. той спечели дело в съда, който на 16 април се произнесе, че директорът на Националната разузнавателна служба ген. Кирчо Киров незаконно отказва достъп до документите на Първо главно управление на бившата Държавна сигурност. Решението на съда не промени нищо. Днес, 16 години след падането на Берлинската стена, архивите на убийците в София се пазят от чужди очи въпреки съдебното решение.

Това, което се промени, е сигурността на Христов. Миналата седмица, когато посетих България с делегация на зелените, се шокирах, когато научих, че той е получил сериозни анонимни заплахи само няколко седмици след бомбената атака срещу друг разследващ журналист - Васил Иванов. През последните години повече от 150 българи бяха убити по поръчка. Досега повечето жертви бяха забъркани с мафията и имаха противоречиви интереси.

Ако пресата се опитва да отвори досиетата и, пишейки, става мишена, Западът трябва да протестира остро. Отлагането няма да увеличи свободата на словото в България, а, напротив, ще се увеличат заплахите за живота на журналисти и ще се засили страхът сред обикновените хора.

Изкупителната жертва на "Атака"

На изборите миналата година бившата ДС даде финансова подкрепа на журналиста Волен Сидеров (който отрича холокоста), за да основе партията си "Атака": анти ЕС, антиеврейска, антиромска и антитурска. Благодарение на три уебсайта и един вестник, но главно на кабелната телевизия СКАТ, през юни 2005 г. "Атака" вкара 21 души в парламента. Според неотдавнашни социологически проучвания тя била втората по подкрепа партия в България. А е току-що родена крайна дясна партия. Сидеров говори с лозунги и праволинейно. Той твърди, че бедността се дължи на приватизацията, която между другото беше извършена криминално от много от същите хора, които финансират Сидеров! Всъщност Сидеров никога не обвинява ДС, на която е задължен толкова много. Той

обвинява алчните евреи, крадливите роми, чуждите турци и разпространява омраза. Още една година на омраза няма да даде по-добри шансове. Западът като партньор на бившите ръководители на ДС по време на приватизацията не може да отрече, че е отчасти отговорен за ситуацията в днешно време.

Обещанието на министър Петков

Все още има изход. Досиетата трябва да бъдат отворени! Според действащия български закон архивите на ДС трябва да са в обществени библиотеки, достъпни за всички. По време на официалните срещи на делегацията на зелените с министъра на вътрешните работи Румен Петков на 11 май аз му предложих да изпрати конструктивен сигнал до ЕС, като отвори досиетата. Показах на министъра съдебното решение, според което отказаният достъп на г-н Христов до досиетата е незаконен, а законът, който разрешава достъп, не се прилага. Затова предложих да се проведе конференция за досиетата на 20 юли и този случай да се отпразнува с отварянето им.

Министър Румен Петков ме увери, че няма да ми се наложи да чакам толкова дълго - преди 20 юли 2006 г. отварянето на всички досиета на бившата ДС щяло да е факт. Той щял да ми изпрати покана да дойда и да се уверя сама. Всички граждани и институции, които се интересували, също щели да имат достъп. Сега очаквам тази покана и се надявам, че през това време на смелите журналисти няма да им се наложи да се страхуват от заплахи за живота си или за живота на приятелите и семействата им.

*Елс де Хрун е евродепутат от Холандия. Броени дни преди обявяването на доклада на Еврокомисията за България тя посети София с делегация от евродепутати от фракцията на зелените, ръководена от лидера им Даниел Кон-Бендит. Те се срещнаха с вътрешния министър Румен Петков, зам. главния прокурор Митьо Марков и неправителствени организации, за да се убедят лично дали страната ни е готова да стане член на ЕС.